

Mátki Vienamis skábmánu 8-24 beaivve 2007

Ledjen oahpásmuvvamin Vietnamii skábmánu 8-24 beivviin. Vuosttas geardde gullen Vietnam nammasaš riika birra radi ođđasiin skuvlagandan, jahkii lei vissásit 1954. Muitan go ođđasiin mitaluvvui mo ranskalaččat ledje dáhpen soađis vietnamalaččaid vuostá Dien Bien Phu nammasaš báikkis. Dán maŋŋá muitán go radio ođđasiin mitaluvvui Genevas 1954 dollojuvvon Vietnam ráfikonferenssa birra, mas lei oaivil oažžut rafi Vietnamii. Dán geažil riegádedje guokte Vietnam nammasaš riika, Davve-Vietnam ja Madda-Vietnam. Davve Vietnam nammasaš riika jodihedje kommunistat Ho Tsi Minh nammasaš olbmo olis. Dán maŋga golle moanat jagit ovdalgo vuosttas gullen lasi Vietnam birra.

Máilmmis lei dán áigái jođus galbma soahti, mii oaivildii dán ahte oarjeáilbmi geahčalii buođđut kommunistta ideologii ja leavvama juohke bealde máilmmis. Ige mannange guhká go USA álggii seahkanišgoahtit ain eanet ja eanet Vietnam riikaid áššiide. Davve-Vietnama kommunisttat álge oainnat jagi 1959 doaibmat hui oinnolaččat dán bealis ahte Madda-Vietnam laktojuvvošii Davve-Vietnamii ja ahte na riegádivčče okta oktilis Vietnam riika. Dan bealis doaimmaid Vietgon albmotlihkadus, mii geažos áigge hohkahii davve-vietnamalaččaid dievdduid sirdašuvvat veahkehit madda bealde ássi vieljaid ja oappaid.

Ja ii mannange guhká go amerihkalaččat gárte seahkanišgoahtit vietnamalaččaid áššiide eanet ahte eanet. Lei baggu buođđugoahtit kommunistalaš ideologii ja leavvama. Go USA lei presideantan lei välljejuvvon John F. Kennedy 1960-logu álggos, gessojuvui Ámerihká maid Ámerihká Vietnam soahtai. Kennedy sáddii álggos Madda-Vietnama ráđdehusa bivdaga geažil soalddatlaš ráđdeaddiid ja soalddahiid. Dalle go Kennedy jámii čakčat 1963 lei ámerihkalaš soalddagiid mearri juo 16 000. Ámerihká presideantan bođii su maŋŋá Lyndon B. Johnson. Vuosttas mearrádus sus lei sáddet lasi ámerihkalaš soalddahiid ja soahtevearjjuid Madda-Vietnamii buođđut kommunisttaid rávdnji, mii orui geažos áigge lassáneamin. Johnson maid álggahii massiivvalaš áibmosoađi Davve-Vietnama vuosta. Áibmosoađis lei oaivedeaddu duššadit Davve-Vietnamis rájá lánkosa šalddiid, geainnuid ja giliid. Nube aibmobommiiguin ámerihkalaččat duššadedje lágábui 6000 gili Davve-Vietnamis. Ámerihkalaš soalddahiid mearri bádjaniige Johnsona áigge juo 500 000 rádjai. Johnsona maŋŋá välljejuvui USA presideantan Richard Nixon, gean valgasárdniid oaivefatta lei loahpahit mearihis merri lassánan soađi Davve-Vietnama vuosta. Go Nixon lei välljejuvvon presideantan, de son finai dakkavidet oahpásmuvvamin báiki alde áššiide. Ja iige mannange guhká son lasihii vuostá valgalohpadusaides áibmosoađi Davve-Vietnama vuosta, muhto son maid viiddiidii soađi Vietnam kránnjáriikaid Laosa ja Kamputsea vuostá, danin go sus lei dákkár gaddu ahte daid riikaid bokte Davve-Vietnam sadde Madda-Vietnamii soalddáhii gomihit váttdi Madda-Vietnamis. Su áigge ámerihkalaš soalddahiid mearri lassánii 543 000 soalddáha rádjai.

Buohkanassii Vietnam soađis gahce lagabui 60 000 ámerihkalaš soalddáha ja 300 000 davve-vietnamalaš soalddáha. Buotnassii Vietnam soađis jápme dahje

hávváduvvojedje 4 miljovna vietnamalačča. Aibmosoadis luitojuvvui golmma gearddi eanet bommet eadnamii go nuppimáilmmesoadis. Seamma áigái go soahti viidui álge Parisas ráđđádallamat ráfioažžumis Vietnamii. Ja nu Nixon garttai duohtan dahkat valgalohpadusa ráfi oažžumis Vietnamii. Ja nu álggahuvvojedje Parisas 1973 USA ja Davve-Vietnama gaska ráđđádallamat ráfi oažžumis Vietnamii. 1975 gárte ámerihkalaččat vuolgit eret Vietnamis. Ho Tsi Minh lei juksan dán ulbmila man son lei ásahan 1954, ahte berre leat okta Vietnam.

Go ledjen diđolaš dákkár áššiid birra lei mus juo mánga jagi dássai morihan beroštupmi oahpásmuvvat eanat dán riikii ja das ássi álbmogii.

Nugo bajilčállošis juo muitalin, mátki álggii Helssegi iđdes 7 beaivve. Álggos girden Pariisii, gos mátki De Gaulle girdingieddis galggai joatkašuvvat Vietnma oaivegávpogii gaskabeaivve maŋnel Vietnam Airlines mášiinnain. Geavai goit nu ahte eat čáhkange ja nu garten vuordit seamma beaivve eahkedii, goas Air France mášen girddii Bangkok bokte Saigonii. Saigonis mátki joatkašuvai vel nuppe beaivve oaivegávpogii (Hanoi).

Galledeimmet Hanoi gávpogis gitta skápmamánu 11 beaivve ráddjai. Gávpogis oidno hui čielgasit ovddeš sirdoeatnamiid; hollandalččaid, portugalalaččaid, ranskalaččaid ja giinnálaččaid vaikkohusat.

Juo moatte beaivve galledeami geažil oaidnit, ahte Vietnam eallá aivve ođđa áigge. Riika hálddašeaddji -kommunisttalaš- bellodat lea gartan addit eambo saji oarjemáilmmi márkanfámuide ja nube oaidnit ahte mánggat oarjemáilmmi stuorra fitnodagat (Nokia, Canon, siemens jnv.) leat deike vuodđudan kantuvraid. Čuovvovaš čállinráiddus geahččalan guorahallat iežan vásehusaid vuodul daid nuppástusaid mat dal leat jođus Vietnamis eandalit dábálaš olbmo čálmmiiguin. Oaivil lea guorahallat mo globalisašuvdna oidno Vietnamis, mio nissoniid dáseárvu, birasgažaldagat, unnit ja eamiálbmogiid dilli, olmmošvuoigatvuohta ja skuvlejupmi lea ováneamin.

Vietnama unnit álbmogiid dilálašvuodaid birra

Johten skábmánu 8-24 beivviin ruossut ja doarrás Vietnam nammasaš riikas. Čuovvovaš čállošis muitalan Min Áiggi lohkiide Vietnama unnit álbmogiid birra.

Eandalit hálidin diehtit mo sosialisttalaš ortnet lea dorvvastan unnit ja eamiálbmogiid eallineavttuid. Vietnama duottarguovlluin leat sullii 54 unnit álbmoga, geat eanašin ássat davvin lánka Giinna rájá, muhto maiddái miehta duottarguovlluid, lánka Kámputsea rájá. Soahti Vietnamis bistii sullii golbmalogi jagi, jagis 1945 gitta jáhkai 1975. Eandalit Vietnama soadi áigge (1964-1975) ámerihkalaččat geavahedje ollu birasmirkkuid, mainna lei oaivil duššadit daid meahcceguovlluid, mainna sin vuostálastit kommunisttat ledje čihkosis. Lea rehkenastujuuvvon ahte sullii 2 miljovna hektara viidosaš eanan guovlu duššaduvvui mirkkuiguin. Dat ledje maid guovllut, mainna unnit álbmogat ásse. Ámerihkalaččain lei dákkár jahku, ahte kommunisttat geavahedje ávkin maid unnit álbmogiid.

Vehádatálbmogiid ássanguovllut gullet Vietnamis geafimus ja uhcimus ovdánan guovlluide, vaikko mángga guovllus livččii valljugas luondduriggodagaid dihte vaikko makkár ovdánanvejolašvuodat. Vehádatálbmogiid duhtameahtunvuoda lasiha maiddái dat, ahte ahte daid ássanguovlluide fárrejit dađistaga gávpejasat, stáhtalágádusat dahje ovttaskas olbmot, mat báikkálaš olbmui beroškeahtá čuhppet vuvddiid ja loggot divrrasmetállaid dahje geađgekoala.

Etnihkalaš vehádagaide gulli olbmui lea dájvá fuonit bálká, uhcit árvvusadnojuvvon bargu ja fuonit ovdánanvejolašvuodat go válodoálbmogiin. Vehádatguovlluin doaibmi fitnodagaid ja etnikkalaš vehádahkii gulli priváhtafitnodatbargiid lea mealgat váddáset oazžut loana go earáid.

Dálá sosialisttalaš ráđdeaddiid eai leat dovddastan unnit álbmogiidda sierra vuoigatvuoda eatnamii. Sin ássanguovllut, bivdoeatnamat ja guohtoneatnamat geffot, go eatnamis roggojuvvo málbma ja geađgekoalla. Sin guovlluid goarida maiddái dat, go dohko fárrejit vierrásat ja huksejuvvojit industriijalágádusat. Báikkálaš eiseválddit addet eatnama eanaš olgoriikkalaš dahje stahta fitnodagaid atnui.

1980-logu áigge mánggat nuorra olbmot bahtaredje fatnasiin eret Vietnamis heajos eallindilálašvuodaid geažil. Vietnamas siste unnit álbmogiidda gullelaš ássit fárrejit čoahkkebáikkiide ja riddoguvlluide. Dalat nammasaš gávpojis čielggai, ahte geafivuolta, bargguhisvuolta ja váilelaš skuvlenvejolašvuodat leat bággen maiddái mánggaid álbmogiidda gullelaš olbmuid fárret gávpoigiidda. Maiddái vehádatguovlluin lassána rihkolašvuolta, erenoamážit buotlágan suolvavuolta ja olmmošgávppašeapmi ja maiddái olmmošgoddimat ja illasteamat. Vehádagaide sistege leat veahkaválddalaš gazzaluššamat. Maiddái sierra etnikkalaš čearddaid gáibadusat vuoigatvuodas eatnamii ja čáhcái leat áigeovdiliš áššit.

2000-logu álggus Vietnamas ráđdehus garta sáddet polesiid ja soaldadáhiid riika gaskaoasi duottarguvlluide. Sivva dasa lei dat ahte unnit álbmogat eai lean duhtavaččat dasa ahte sin árbevirolaš ássanguovlluide ráđdehus geahččala ássándoaimmaid bokte buktit lasi ođđaássiid. Konflikta lea čuovus sisialisttalaš ráđdehusa kolonialisttalaš politihkkás, mas lea álggu rájes leamaš oaivil boaitubeal guovlluin ássi unnit álbmogiid čatnan čavgadeabbot stuorát stuorra sevodahkii. Dálá kommunisttalaš jođiheaddjit dollet unnit álbmogiid primitiivvalaš bázáhusan. Ráđdehusa berostupmi unnit álbmogiid eallineavttuid buorideapmai orru dalle heivemin, juos dat lasiha durisma, daningo duristathan buktet ruđa. Virggálaš Vietnam orru dohkeheamin unnit álbmogiid. Muhtin guovlluin ráđdehus lea geahččalan buoridit unnit álbmogiid sájádaga.. Lága mielde unnit álbmogiin lea lohpi geavahit iežaset eatnigiela skuvllain. Jagi 1993 rájes riikas lea doaipman sierra lávdegoddi (CEMMA, Committee for ethno Minorities and Moountainos Areas), mas lea ovddasvástádus daid guovlluid ovddideamis, mainna ássit unnit álbmogat. Vaikko lága mielde unnit álbmogiin leat dihto rievttit, de sosialisttalaš Vietnamas oahpaid mielde smávit ja unnit álbmotjoavkkuid ealin lea ainge

"primitiivvalaš ja oktageardán." Almmolaččat gehččojuvvo, ahte daid eallindábit leat dohkemeahtumat daidda alcces muhto maiddá birastahtti lundui ja servodahkii. Unnit álbmogiid gullevaš olbmuid oassi olles vietnama olmmošlogus lea mearkkašahtti stuoris. Vietnamas lea dál sullii 84 milj. ássi, sis 11 miljovvna gullet 54 smávit ja unnit álbmogiidda. Eanaš oassi dán olmmošmearis ássá **duottarguovlluin.**

Ovdáneapmi eanetlogu mielde

Vietnama ráđdehusa geafesvuoda mihtáriid mielde dat guovllut, mainna unnit álbmogat ássat leat riika geafimusat. Unnitálbmogiid skuvlendássi lea heajut go gaskamearálaččat muđui riikas. Ja máŋŋgáin guovlluin, mainna unnit álbmogat ássat, unna mánáide ii leat doarvai biepmu.

Duottarguovlluin ássi unnitálbmogat šaddadit riissa ja eará anolaš šadduid. Dán lassi sii bivdet meahcce-ealliid.

Unnit álbmodiid álge gohččodit duottarálbmogiin Ranska sirdoeatnan baji áigge 1800-1945. Sivvan dasa dohkii boaitubealguovllu ássanbaiki ja earálan eallenvuohki. Dát unnit álbmotčearddat, mat ássat Kamputsea, Giinná ja Laosa rájá láhka, gullet sierra giellaajoavkkuide. Sidjiide sogalaš smávit čearddat ássat Laosa, Thaiatnama, Burma ja Giinná duottarguovlluin.

Guovlluin bargan dutkit leat váruhan juo guhkit áigge váttisvuodain, maid sosialisttalaš ráđdenmvuohki lea mielddis buktán. Go Vietnamis olmmošmearri lea grarrasit maŋimuš jagiid áigge lássánan, lea ráđđáhus geahččalan čoavdit váttisvuodá sirdimin daidda guovlluide riisa šadadeaddjiid. Muhtin árvalusaid mielde dal ássá duottarguovlluin nu 24 miljovvna olbmo. Dán geažil leat lássánan ruossalašvuodát unnit álbmogiid ja riika ráđdehusa gaska. Nuppádassii heajos skuvlendási ja iežaset earálágan árvomáilmmi geažil unnit álbmogiidda gullevaš olbmot eai oro berosteamin sosialisttalaš oahppain olluge.

Muhti áviisas oidnui mo Vietnamá ráđdehus návda unnitálbmogiid, ahte dat eai berot luondduváriid jierbmálaš geavaheamis ja ahte buot sin geavahanvuogit bilidit luonddu. Vietnamá ráđdehusa virggálaš cealkamus merošdalla ovdáneami sullii na: " Johtidilis ealli olbmuid ásahandoaipma lea vealttameahtun sosialisttalaš huksenbargui, mas oaivil lea beassat luovus boaresáigásaš ovdakolialisttalaš eallinvuogis ja vehážiid mielde hukset ođđa servodaga ja veahkehit unnit álbmogiid ovddidit iežaset eallima sosialisttalaš minstara mielde".

Maŋŋá leat gullon maiddá nuppelágan jienat. Ho Chi Minh 'á universitehtain ovttaš dutkanbarggu dahkan kanadalaš dutkanguovddáš veardadalai sierra šadduid šaddadan vugiid Vietnamis. Dutkamusa dahkiid mielas lea hui dábálaš, ahte unnit joavkkuide gullevaš álbmogiid geahččalit sivahallat mehcciid duššadeamis. Duohtavuodas dat ii leat stuorámuš sivva mehcciid jávkamii. Stuorámuš sivva lea ođđa olbmui bohtin árbevirolaš ássanguovlluide.

Duottarguovlluin eallá ain dološáigi

Vietnama ráđdehus lea rahpan unnit álbmogiid ássanguovlluid álbmogiidgaskasaš turismai ja eará fitnodatdoaimmaide 1990-logu álggos. Lássánan durisma geažil vietnamalaččat eai šat vealat unnit álbmogii nu garrasit go ovdal. Dál unnit álbmogiid dábiid juo kommunistatge muhtiláhkai gudnejahtet. Unnit álbmogiid ritualat hohkahit duristajoavkkuid birra máilmmi duottarguovlluide. Durisma buorre bealli lea maiddá, ahte dat bukta ruđa. Mánnggat álbmogiid gaskasaš organisašuvnnat barget dal mánnggain guovlluin gos unnit álbmogat ellet. Dat geahčalit leat mielde eana -ja meahccedoalu, muhto maiddá dearvvasvuoda ja skuvlenvejolašvuodaid buoridaemis.

Kámputsea rájá lahka lea Dalat nammasaš gávpot, mii lea odnábeaivve hui dovddus duristagávpot ja duristaide mitaluvvo, ahte boaitobeal guovlluin mánnggain dáluin vailu ainge elfapmu. Dálu olgouvssa balddas lea gievgan, mas borramuš gárvvistuvvo dollabáitagis. Oahpis lohka ahte dálle lea jábálaš. Bearraša isit mitala mo eallin lea nuppástuvvan maŋimuš jagiid áigge. Eana buvttada eanet go ovdal su mielde. Dát jahkige lea leamaš buorre. Storra riissa seahkat dálu nurkkiin mitalit jábálašvuodas. Dálvi lea dánngge guovllu duottarmaáilmmis garas. Mannan jági lei dáppe muohtán.

Dáppe lea falaldagas maiddai duristaide oaivvilduvvon kulturdoalut; dánsun ja lávlun. Okta olgoriikalaš govvejeaddji gii dainna guovlluin lea johtán juo nuppelotjagi, mitalii ahte son lea hirmástuvvan dákkáris. Ovdáneapmi lea leamaš nu johtil, ahte skuvkegeahtes olbmot manahit iežas identitehta ovttá sohka buolvvas dákkár meanuin. "Olbmot manhit iežasit árbevirolašvuoda ja sin giella jápmá gulul. Skuvlain mánat studerijit Vietnama gielain, mi mearkaša, ahte giella jápmá." Álbmogiid gaskasaš rahčamusain sáhtet leat seammalágan čuovvumusat, son árvalii munnje. "Dála sosialistalaš válldidoallit eai ane árvvus unnit álbmogiid árbevirolašvuodaid ja kultuvra. Dán sádjai skuvlenornet oahpaha sin gárvvistit turistaide oaivvilduvvon dávviriid.

Nube Báikkálaš ja guovlluguovdasaš birasvaháгат čuhcet dalán čalbmái velgge mánnggain guovllus Vietnamis. Luondu lea mánnggain guovlluin báikkuid veláge heajos dilis.

Historjjálaš gálduid mielde unnit álbmogat leat leamaš Vietnama dálá ássanguovlluin juo 1000-logus. Sirdoeananriikat dego Portugal, Hollanda vuollánahtigohte Vietnama álbmogiid iežas válldi vuollai easka 1600-logu álggu rájes. Vuostálastin lei garas. Sirdoeanan riikat geahččaledje jorgalit unnit álbmogiid kristaláččan 1700-logus, muhto sii leat seailuhan muhtin muddui gitta dássázii dološ šamanisttalaš oskku.

Dáid álbmogiid árbevirolaš ealáhusat leat leamaš meahcce- ja guollebivdu sihke savzzaid ja sibihid dikšun. Vietnama unnit álbmogiid eallin ja sin árbevirolaš ealáhusat leat hui ollu gitta guoskameahtun luonddus. Go jogat ja mearragáttit nuoskkiduvvojit, de gillá guollebivduge. Industriija, ruovdegeaidno- ja eatnangeaidnobarggut fas goaridit mánnggain duottarguovlluin meahccebivddu.

Davve- ja Matta- Vietnam ovtastuvvojedje 1975. Dán rájes jodihuvvon politihkka ja birasvaháгат leat sakka vaikkuhan Vietnamá unnit álbmogiid eallineavttuide.

Máilmmis glaggašii leat vuoigatvuohta bidjat ovddasvástádussii daid njunušolbmuid, geat leat luonddu duššama mielde duššadan olles álbmogiid kultuvrra. Na lea geavvan Vietnamis. Muhto Lndon B. Johnsona ja Richard Nixona ii leat šat vejolašvuohta oažžut duopmostuolu ovdii.

Mátki áigge lei vejolašvuohta gullat eambo min matki láidejeaddjis su vásehusaides birra kommutisttalaš válddedoallaiid vehadat bolidihka birra. Son ieš muitalii, ahte son lei lágabui guokte ja beallejagi soahtebalvalusas ja go dat lei nohkan de son garttai vel guovtte jáhkai ng. bargoleairai, mas lei oaivil šaddadit ođđa servvodahkii jeagadeaddji láhtu. Oahpis logai, ahte ahte ođđa bolitihká čájehii, man uhccán olbmo heagga mearkkašii ođđa válddidoalliide. Ja dákkár seammaláган dilli lei eandalit miehtá Matta-Vietnama, mii lei ovdal leamašan kapitalisttalaš riika. Váldedoallit eai atnán álgoálbmogiid eallima mange árvosažžan, ja danin lei áivve seamma mákkár vehadat polidihká das duohko jodihuvvui.

Ođđasit šaddadeapmái huksejuvvon leairrat ledje muđuid dávjá guovlluin, main ásse unnitálbmogat. Eallin lei hui garas leairrain; borramuš lei vánis, bivttasdilli fuotni ja bargobeavvit guhkit.

Mátki áigge imašdallagohten, makkár ekonomalaš vahágiid kommunisttalaš ortnet lea buktan unnit álbmogiidda. Muhto iihan dát nu stuorra ipmašiid leat, go váldeortnet ii beroštan olbmuinge duode eanet. Eiseválddit geahččaledje čálmmehis propagandain ja cealkemeahttun veahkaválldiin ollašuttit paradiissa eatnan alde. Kamputseas kommunisttat duššadedje moljovnnaid olbmuid.

Mátki áigge Vietnamii deivve guokte issuras monsunbiegga stormma ja árvefalleheami. Sulli 200 olbmo jápme dahje jávke. Nube min laidejeaddji muitalii ahte mañimuš jagiid áigge leat dálkkádaga nuppástumi geažil garra bieggat ja árvvit lássánan. Son logai ahte monsunaarvvit, stoarpmat, taifunat ja dulvvit dagahan mañimuš jagiid áigge árvitmeahtun ollu vahágiid.

Nube aimmu lieggasvuođa badjáneapmi čuohcá vuosttažin šattuide. Surgamus dilis leat dálkkádaga nuppástusa oktavuodas dat guovllut, maid birgejupmi lea eanemusat čatnasan árbevirolaš eanadollui. Vietnamis earáge ekonomalaš doaimmaid vuodđun lea eanaš biomássa geavaheapmi dahege eanadoalubuvttadusat omd. muoraid geavahus. Jus dáid eatnamiin eanadoallu gillá vahágiid dihte daid birgejupmi hedjona. Dilli lea earenoamáš suorggahahtti dákkár guovlluin, mat gillájit goikkádaga dihte danin, go lea vuordimis, ahte sáattoávit levvet semmas go dálkkádat lieggana.

Earenoamáš rašis dilli dálkkádaga nuppástusaid dáfus leat Vietnamá riddoguovlluid, sulluid ja stuorra gávpogiid ássiin, geain eai leat anus infrastruktuivrrat dahege ekonomalaš resurssat. Vietnamis dálkkádaga nuppástusa

vuorddekeahces váikkuhusat leat omd. stuorat dulvvit ja bosttadivrriid ja malariija dahege eará dávddaid leavvan davásguvlui. Dat bođii oidnosii Mekong johkajálmmis galledeami oktavuodas.

Vietnamis duottarálbmoeid goavis luonddudilálašvuodas dovdojit mánggaláhkai sin eallimis. Muhto unnit álbmoeid eallimii ii leat váikkuhan dušše luondu, muhto maiddái Vietnam viggamušat. Sibirijá álgoálbmoeid leat juo don doložis rievidan. Kommunistaid áigodat lea leamašan dihto surggiid ealáhusaid bággokollektiviserema ja plánenekonomiija áigi.

Vietnama unnit álbmogat leat šaddan čuđiid jagiid áigge gillát lossa vearuhusa, bággosirdimiid ja njulgestaga álbmotsorbmemiid sirdoeananválddiid seavdnjadeamos áigodaga áigge 1600-1800-loguid áigge.

Dálá socialisttalaš ordnega áigge vuoigatvuodalaš dorvu unnit álbmoeid ainge váilu, dasgo vuodđoláhka- ja hálddahušduopmostuolut eai leat. Dasa lassin iešstivrenehka ii atte vehádagaide makkárga sátneválddi dehálaš gažaldagain, makkárat leat ovdamearkka dihte váldoálbmoga fárran dahje industriijalágádusaid boahčin vehádagaide ássanguovlluide ja luondduriggodagaide suodjaleapmi. Váldoálbmoga institušuvnnat ráđđejit unnit ja smávit álbmoeid sihke politihkalaččat ja ekonomalaččat.

Jouni Kitti